

University of Tehran Press

Academic Performance of Students by Gender, Educational Credit and Residency: Evidence from Economics Students at a large Public University in Iran

Sajde Portaghi Rastgo Moghadam¹ , Ali Javedzadeh²

1. Department of Economics, Faculty of Economics, University of Tehran,
sajedeh.pourtaghi@ut.ac.ir

2. Department of Economics, Faculty of Economics, University of Tehran, Tehran, Iran,
jadidzadeh@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
2022-12-31

Received in revised:
2023-02-19

Accepted:
2023-03-06

Published online:
2023-03-16

Keywords:
Academic Performance,
Educational Credit,
Gender, Residence Status

JEL Classification:
I21, I23, I24

ABSTRACT

This article examines the influence of three demographic factors, namely gender, educational credit, and residency status, on the academic achievement of economics students at the Department of Economics, University of Tehran, Iran. The data analyzed comprise academic performance and demographic information of 220 undergraduate students and 194 graduate students from the 2015 and 2019. We employ pooled ordinary least square estimation to investigate students' performance using three outcome measures, including course grades, semester GPAs, and the ratio of failed to passed units per semester. The results indicate that female undergraduate students outperform their male counterparts in all three outcome measures. Moreover, undergraduate students who reside with their parents in Tehran perform better than those living in dormitories. Concerning educational credit, students in 'region two' demonstrate significantly better performance than students in 'regions one and three' and 'Isargaran'. In the master's program, we observe no significant difference between male and female students in terms of grades and GPAs. Furthermore, graduate students who live with their parents have higher GPAs than those living in dormitories, although there is no significant difference in grades. Additionally, Isargaran Credit students perform more poorly than Free Credit students, whereas Talented Credit students exhibit no significant difference from Free Credit students in either of the two measures.

Portaghi Rastgo Moghadam, S., & Javedzadeh, A. (2023). Academic Performance of Students by Gender, Educational Credit and Residency: Evidence from Economics Students at a large Public University in Iran. *Journal Economic Research*, 57 (4), 629-656.

© The Author(s).

DOI: [10.22059/jte.2023.91546](https://doi.org/10.22059/jte.2023.91546)

Publisher: University of Tehran Press.

تأثیر جنسیت، سهمیه تحصیلی و محل زندگی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان: مطالعه موردی دانشجویان اقتصاد، دانشگاه تهران

ساجده پور تقی راستگو مقدم^۱، علی جدیدزاده^۲

۱. گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، تهران، ایران، sajedeh.pourtoghi@ut.ac.ir

۲. گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد، دانشگاه تهران، تهران، ایران، jadidzadeh@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

علمی پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۵

کلیدواژه‌ها:

جنسیت، سهمیه تحصیلی، عملکرد تحصیلی، محل زندگی

طبقه‌بندی JEL:

I21؛ I23؛ I24

این مقاله به بررسی تأثیر سه عامل جنسیت، سهمیه و وضعیت محل زندگی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان اقتصاد دانشگاه تهران می‌پردازد. این تحقیق شامل ۲۲۰ نفر از دانشجویان کارشناسی و ۱۹۴ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه تهران می‌باشد. دانشجویان بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران ثبت نام کرده‌اند. عملکرد دانشجویان با معیار نمرات، معدل و نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده و با استفاده از مدل حداقل مربعات تجمیعی، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. نتایج در مقطع کارشناسی، معیار نمرات، معدل و نیز نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده عملکرد تحصیلی بهتر دانشجویان زن نسبت به مرد را نشان می‌دهد. دانشجویان بومی نسبت به غیربومی‌ها عملکرد تحصیلی بهتری را داشته‌اند. دانشجویان سهمیه منطقه ۲ از دانشجویان سهمیه منطقه ۱، ۳ و نیز ایثارگران به صورت معنی‌داری بهتر عمل می‌کنند. در مقطع کارشناسی ارشد که دو معیار نمره و معدل مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، تفاوت معنی‌داری از نظر جنسیت در هیچ یک از دو معیار دیده نمی‌شود. دانشجویان بومی در معیار نمرات به صورت معنی‌داری از غیربومی‌ها بهتر عمل می‌کنند، اما در معیار معدل تفاوت معنی‌داری یافت نمی‌شود. همچنین در هر دو معیار، دانشجویان سهمیه‌ی ایثارگران عملکرد ضعیف‌تری از دانشجویان سهمیه آزاد نشان می‌دهند. دانشجویان سهمیه‌ی استعداد درخشان نیز در هیچ یک از دو معیار تفاوت معنی‌داری با دانشجویان سهمیه آزاد ندارند.

پور تقی راستگو مقدم، ساجده و جدیدزاده، علی (۱۴۰۱) تأثیر جنسیت، سهمیه تحصیلی و محل زندگی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان: مطالعه موردی دانشجویان اقتصاد، دانشگاه تهران. *تحقیقات اقتصادی*، ۵۷(۴)، ۶۲۹-۶۵۶.

© نویسندگان.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

DOI: 10.22059/jte.2023.91546

۱- مقدمه

توسعه اقتصادی و اجتماعی در هر کشور به‌طور مستقیم به عملکرد تحصیلی دانشجویان آن کشور بستگی دارد و پرورش دانشجویان موفق، یکی از مهم‌ترین اهداف هر نظام آموزشی می‌باشد (نورهیدایا و همکاران^۱، ۲۰۰۹). کشورها همواره توجه خاصی به پدیده تحصیل دارند و سیاست‌های مرتبط با آن را برای برقراری جهانی پایدارتر برای نسل‌های بعد توسعه می‌دهند (کوکاک و همکاران^۲، ۲۰۲۱)، بنابراین، بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان و عوامل تأثیرگذار بر آن در این راستا اهمیت ویژه‌ای دارد. عملکرد تحصیلی عبارت است از گذراندن سال‌های تحصیل در مقاطع مختلف یا تمامی فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که یک فرد در جهت کسب علم و دانش انجام می‌دهد. چگونگی این عملکرد بر ابعاد مختلف زندگی فرد از جمله رضایت از خود، جایگاه اجتماعی و مسیر کاری او تأثیرگذار می‌باشد. عوامل مختلفی به‌صورت مثبت و منفی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیر می‌گذارند. این عوامل در دسته‌های فردی، اجتماعی-اقتصادی، روحی-روانی و محیطی گنجانده می‌شوند (سینگ و همکاران^۳، ۲۰۱۶).

شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی و بررسی آن‌ها، همراه با تغییر در سیاست‌ها و رویکردهای آموزشی، می‌توانند تأثیر مثبتی بر بهبود فرایند آموزش و یادگیری داشته باشند. از سوی دیگر از طریق بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی می‌توان کارایی درونی نظام آموزشی را نیز در ابعاد وسیع‌تر مورد سنجش قرار داد. برای بررسی این عوامل در اقتصاد آموزش در بسیاری از موارد تابع تولید آموزش^۴ تعریف می‌شود و در آن عملکرد تحصیلی دانشجویان با عوامل مختلف ارتباط پیدا می‌کند (هانوشک^۵، ۲۰۲۰). در مطالعاتی که در حوزه تأثیر عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی انجام شده موضوعات مختلفی نظیر تأثیر حضور در کلاس، هم جنس بودن استاد با دانش‌آموز، اندازه کلاس، هوش و عوامل روان‌شناختی پرداخته شده است. عواملی که در این مطالعه به آن‌ها پرداخته می‌شود، شامل جنسیت، سهمیه تحصیلی و وضعیت محل زندگی دانشجویان اقتصاد دانشگاه تهران می‌باشد.

در این پژوهش عوامل موردنظر بر روی تمامی دروس ثبت نامی دانشجویان، برای چند سال بررسی می‌شود. در ایران کمتر پژوهشی در پیشینه تحقیق به بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد

1. Norhidayah et al.
2. Kocak et al.
3. Singh et al.
4. Educational Production Function
5. Hanushek

تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی شامل دانشجویان کارشناسی ارشد پرداخته است. در این مطالعه تلاش شده است هم‌زمان دانشجویان دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد از نظر عملکرد تحصیلی بررسی شوند. بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی در ایران بسیار محدود صورت گرفته و در هیچ یک تأثیر جنسیت، سهمیه تحصیلی و محل زندگی بر روی دانشجویان رشته اقتصاد را مشاهده نشده است. آن چه به عنوان معیار برای بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان در نظر گرفته شده است نمرات آن‌ها در طول ترم‌های تحصیلی، معدل دانشجویان و نیز نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده در هر ترم می‌باشد. پژوهش تجربی ما شامل چند قسمت کلیدی است. ابتدا تأثیر سه عامل جنسیت، سهمیه و محل زندگی را بر تمام نمرات دانشجویان در هر یک از مقاطع تحصیلی کارشناسی و ارشد بررسی می‌شود. پس از آن معیار معدل و در نهایت آخرین معیار، یعنی نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده بررسی و در مقطع تحصیلی مورد مقایسه قرار می‌گیرد.

این مقاله در بخش‌های زیر نگاشته شده است. بخش ۲، به پیشینه پژوهشی و مبانی نظری آن می‌پردازد. بخش ۳، داده‌های استفاده شده را در این پژوهش با ارائه نمودار توضیح می‌دهد. بخش ۴، به تصریح مدل کاربردی و توضیح نتایج آن می‌پردازد و بخش آخر به نتیجه‌گیری اختصاص دارد.

۲- پیشینه پژوهش و مبانی نظری

مطالعات بسیاری در مورد تأثیر عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانشجویان و دانش آموزان در مقاطع مختلف انجام شده است. این مطالعات عوامل متفاوتی را مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند. برای مثال آندریتی^۱ (۲۰۱۴)، تأثیر حضور در کلاس بر عملکرد تحصیلی دانشجویان را مورد بررسی قرار می‌دهد. آندریتی و ولاسکو^۲ (۲۰۱۵)، تأثیر زمان مطالعه و حضور در کلاس را بر عملکرد تحصیلی مورد مطالعه قرار می‌دهند. در مطالعه دمیرکان و دمیرباش^۳ (۲۰۱۰)، که روی دانشجویان معماری صورت می‌گیرد، تأثیر عامل جنسیت بر عملکرد تحصیلی، مستقل از سبک یادگیری می‌باشد.

---

1. Andrietti
2. Andrietti & Velasco
3. Demirkan & Demirbash

در میان عوامل موجود، جنسیت به‌عنوان عاملی که نقش‌های هر جنس را در فرهنگ هر جامعه مشخص می‌کند، سهمیه تحصیلی به‌عنوان یکی از ارکان ورود دانشجویان به دانشگاه‌ها و نیز عامل محل زندگی اهمیت بیشتری دارند که در ادامه به هر یک از آن‌ها پرداخته می‌شود.

۲-۱- جنسیت

زمانی که صحبت از جنس^۱ و جنسیت^۲ می‌شود در بسیاری از مواقع این دو واژه به‌جای یکدیگر به کار می‌روند، درحالی‌که مفهوم جنس مربوط به آرایش بیولوژیکی بدن است و شامل اندام‌های جنسی و تولیدمثلی فرد می‌شود که ظاهر زنانه و مردانه را ایجاد می‌کند. تفاوت بیولوژیکی، نقش اصلی را در تفاوت جنس‌ها بازی می‌کند که نشأت گرفته از هورمون‌ها، کروموزوم‌ها و اندام‌های داخلی و خارجی جنسی می‌باشد، درحالی‌که جنسیت نقش‌های اجتماعی و رفتارهایی است که فرهنگ و جامعه برای هر یک از جنس‌ها قائل می‌شود. این نقش‌ها دامنه انتظارات رفتاری از هر جنس را مشخص می‌کند. لازم است توجه شود که جنس افراد در هر فرهنگ و جامعه ثابت است اما جنسیت تعیین‌کننده نقش افراد می‌باشد. هر چه توزیع موقعیت‌های مختلف در جامعه عادلانه‌تر باشد، رشد اقتصادی و بهره‌وری نیز افزایش پیدا می‌کند. مقایسه صورت گرفته در کشورهای خاص آسیایی نشان‌دهنده آن است که تحصیلات زنان بر رشد اقتصادی بلندمدت تأثیرگذار است و سبب افزایش آن می‌شود (ازتونک و همکاران^۳، ۲۰۱۵).

تأثیر تفاوت جنسیتی بر عملکرد تحصیلی موضوع بحث بسیاری از پژوهشگران و روانشناسان می‌باشد. تفاوت‌ها در ابعاد بیولوژیکی و نگرش‌ها در دو جنس، آموزش افراد در دوران کودکی و همچنین انتظارات و رفتار والدین به نوعی به شکاف جنسیتی در عملکرد تحصیلی کمک می‌کنند (فینگلد و مازلا^۴، ۱۹۹۸). مطالعاتی که به تأثیر جنسیت بر عملکرد تحصیلی پرداخته‌اند، با نتایج بسیار متفاوتی همراه هستند.

فرا تحلیل جانسون و همکاران^۵ (۲۰۱۴)، درباره تأثیر تفاوت جنسیتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان در درس اقتصاد است. در این فراتحلیل ۶۸ مطالعه که در ۱۳ ژورنال مختلف در طول ۳۰ سال چاپ شده است، مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج نشان می‌دهد که در ۶۸/۴٪ از رگرسیون‌ها مردان نمره بهتری کسب می‌کنند، در ۳۰/۷٪ آن‌ها مردان بهتر یا برابر با زنان

1. Sex
2. Gender
3. Oztunc et al.
4. Fiengold & Mazzella
5. Johnson et al.

هستند و ۹٪ از رگرسین‌ها نیز با نتیجه نمره بالاتر برای زنان همراه است. بررسی این عامل از این جهت اهمیت دارد که عملکرد ضعیف‌تر زنان موجب می‌شود تعداد زنانی که وارد این رشته تحصیلی می‌شوند و در مقاطع بالاتر تحصیل می‌کنند، کاهش یابد (نوبل و ویلکی^۱، ۲۰۰۶). به دنبال کاهش تحصیل‌کرده‌های زن در این رشته تحصیلی، فعالان زن بازار کار در این رشته نیز کاهش می‌یابند و این نابرابری به ابعاد وسیع‌تری در جامعه انتقال پیدا می‌کند.

تأثیر عامل جنسیت حتی می‌تواند به صورت واسطه‌ای بروز کند، برای مثال در مطالعه بورگ و استراناهان^۲ (۲۰۰۲) نشان داده می‌شود که تأثیر جنسیت و نژاد بر عملکرد تحصیلی دانشجویان در درس اقتصاد کلان به صورت غیر مستقیم و از مجرای خلق و خو می‌باشد. در این مطالعه بیشتر عامل جنسیت از منظر عوامل شخصیتی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در نتیجه‌ی آن دانشجویان زن و سیاه‌پوستان عملکرد تحصیلی ضعیف‌تری از گروه مقابل خود نشان می‌دهند. در تعدادی دیگر از مطالعات همچون ویلیامز و همکاران^۳ (۱۹۹۲)، تأثیر معنی‌داری از جنسیت بر عملکرد تحصیلی دانشجویان در رشته اقتصاد مشاهده نمی‌شود، در نتیجه این مطالعه، در بخش تحقیق کلاسی، پسران نمره بالاتری کسب می‌کنند و در نمره کل دختران عملکرد بهتری دارند. موضوع دیگری که به جنسیت و عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته اقتصاد در مقالات پرداخته شده است، عملکرد تحصیلی دانشجویان ترم اول می‌باشد. ایوو و همکاران^۴ (۲۰۱۴)، موفقیت دانشجویان سال اول رشته اقتصاد و اقتصادسنجی را بررسی می‌کنند. آن‌ها به نقش انگیزه، جنسیت و مهارت‌های ریاضی می‌پردازند و نشان می‌دهند که زنان انگیزه بیشتری برای درس خواندن دارند و در عین حال اعتماد به نفس آن‌ها درباره عملکرد تحصیلی‌شان کمتر از آقایان است. از آنجایی که عوامل فرهنگی و تفاوت‌های موجود در جوامع موجب می‌شود انتظارات از دو جنس زن و مرد به صورت متفاوتی شکل بگیرد، اهمیت دارد که بررسی این عامل روی دانشجویان کدام کشور و با چه فرهنگی انجام می‌شود.

در ایران مطالعات محدودی به تأثیر عامل جنسیت بر عملکرد تحصیلی پرداخته شده‌اند. برای مثال لواسانی و درانی (۱۳۸۳)، تأثیر ویژگی‌های فردی و خانوادگی را بر روی پیشرفت تحصیلی دانشجویان مامایی بررسی می‌کنند. نتیجه این مطالعه آن است که دختران پیشرفت

---

1. Nobel & Welki
2. Borg & Stranaham
3. Williams et al.
4. Ivo & Rowaan

تحصیلی بیشتری از پسران دارند. در مطالعه‌ی اسماعیل‌پور و همکاران^۱ (۱۳۹۵)، که در آن افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بررسی می‌شود، یافته‌ها حاکی از آن است که پسران افت تحصیلی بیشتری از دختران دارند. این نتیجه با نتیجه مطالعه‌ی تقریبی و همکاران (۱۳۹۰) هم سو می‌باشد.

۲-۲- سهمیه‌های تحصیلی

عامل دیگری که برای بررسی عملکرد تحصیلی مهم تلقی می‌شود سهمیه‌های تحصیلی می‌باشد. پذیرش دانشجو در دانشگاه‌های ایران با برگزاری کنکور انجام می‌شود. آزمون کنکور، آزمونی برای سطح‌بندی علمی داوطلبان در نظر گرفته می‌شود. پس از آن این داوطلبان از کانال سهمیه‌ها عبور می‌کنند و وارد دانشگاه‌ها می‌شوند. مطابق با آیین نامه اجرایی ماده (۷۰) قانون جامع خدمت رسانی به ایثارگران، دو گروه افراد مشمول سهمیه ایثارگران هستند. گروه اول همسر و فرزندان شاهد، جانبازان ۲۵٪ و بالاتر، آزادگان و همسر و فرزندان آزادگان و جانبازان ۲۵٪ و بالاتر می‌باشند. گروه دیگر جانبازان، آزادگان زیر ۲۵٪، همسران و فرزندان جانبازان و آزادگان هستند. این دو گروه از مزایای این سهمیه‌ها در آزمون سراسری و تحصیلات تکمیلی بهره‌مند خواهند شد.

درباره‌ی سهمیه‌ها انتقادات بسیاری مطرح می‌شود که بسیاری از داوطلبان و حتی برخی مسئولان آن را تبعیض و بی‌عدالتی آموزشی تعبیر می‌کنند و عده‌ای بر این عقیده‌اند که چنین گروه‌بندی‌هایی در گزینش علمی، تأثیر بدی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دارد و ملاک باید صرفاً علمی باشد. در سال ۱۳۹۹، اقداماتی در راستای تغییر در سهمیه‌های مصوب کنکور سراسری ایجاد و در این رابطه لایحه‌ای در مجلس تدوین شده است. از آن جا که تأثیر سهمیه‌ها در سال‌های اخیر در اعلام نتایج کنکور سراسری مشکلاتی را ایجاد کرده و موجب اعتراضات بیشتری از سوی داوطلبان شده است، مسئولان برای اصلاح آن‌ها تصمیماتی اتخاذ کرده‌اند. لایحه ساماندهی سهمیه‌های ورود به مقاطع مختلف آموزش عالی و اصلاح قوانین مرتبط، با عنوان لایحه‌ی توزیع عادلانه فرصت‌ها و امکانات تحصیلی در آموزش عالی از سوی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به دولت ابلاغ شده است. در این لایحه، برخی از سهمیه‌های کنکور به‌طور کلی حذف و یا دچار تغییراتی می‌شوند. با اینکه این لایحه هنوز تصویب نشده است، اما دیده می‌شود که در آن سهمیه ایثارگران و مناطق همچنان

1. Esmaeilpour et al.

پا برجاست و تصمیمی برای حذف آن‌ها وجود ندارد، از این رو ضروری است که این موضوع مورد ارزیابی قرار گرفته و در این برهه حساس عملکرد تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ای در رشته اقتصاد بررسی شود.

از میان مطالعاتی که تأثیر این عامل را بر عملکرد تحصیلی دانشجویان بررسی می‌کنند، یافته‌های بسیاری نشان می‌دهند که تأثیر سهمیه‌ها بر عملکرد تحصیلی دانشجویان مؤثر و منفی است. از این میان می‌توان به مطالعه فلاح‌زاده و رضایی (۱۳۸۴)، اشاره کرد که تأثیر عوامل مختلفی از جمله سهمیه دانشجویان بر نتایج عملکرد تحصیلی و موفقیت آن‌ها در رشته پزشکی را بررسی می‌کند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که فراوانی ترم‌های مشروطی دانشجویان سهمیه‌های شاهد و رزمندگان به مراتب بیشتر از سایر سهمیه‌ها است. در مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۸۱)، نقش نمرات آزمون سراسری و ضوابط گزینش بر موفقیت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران بررسی می‌شود. در نتیجه‌ی این مطالعه، دانشجویان سهمیه‌ی مناطق و دانشجویان سهمیه‌ی نهادها تفاوت معنی‌داری در وضعیت تحصیلی دارند و سهمیه نهادها عملکرد تحصیلی ضعیف‌تری نشان می‌دهند. در بررسی موردی پنج دانشگاه دولتی در ایران توسط درتاج و موسی‌پور (۱۳۸۴)، دانشجویان سهمیه‌ای در مواردی از قبیل تعداد اخراجی و متوسط تعداد واحدهای مشروطی عملکرد ضعیف‌تری نسبت به دانشجویان سهمیه‌ی آزاد داشته‌اند. از سوی دیگر تعداد کمی از مطالعات همچون مطالعه اسماعیل پور و همکاران (۱۳۹۵)، که بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه گیلان انجام شده است، بین نوع سهمیه قبولی دانشجویان و افت تحصیلی آن‌ها اختلاف معنی‌داری ملاحظه نمی‌شود.

۲-۳- وضعیت محل زندگی

محل سکونت دانشجویان نیز به‌عنوان یک عامل محیطی می‌تواند نقش مهمی در یادگیری و عملکرد تحصیلی آن‌ها داشته باشد. در این مطالعه دانشجویان از نظر وضعیت محل زندگی به دو دسته بومی و غیر بومی تقسیم می‌شوند. دانشجوی بومی درصدی از پذیرش بر اساس بومی‌پذیری دانشجویان است، ملاک آن است که اگر داوطلبی در یک استان مدرک تحصیلی سه سال آخر دوره متوسطه (دبیرستان یا هنرستان) در دوره نظام قدیم و یا مدرک پیش‌دانشگاهی و دو سال قبل یعنی سوم و دوم دبیرستان در دوره نظام جدید را اخذ کرده باشد، بومی آن استان شناخته می‌شود.

دانشجویان غیربومی در سال‌های جوانی خود از خانواده دور می‌شوند و مسئولیت‌های زندگی خود را بر عهده می‌گیرند با تغییر محیط زندگی و ورود غالب آن‌ها به خوابگاه‌ها، تغییر بزرگ‌تری در شرایط زندگی آن‌ها نسبت به دانشجویان بومی که در کنار خانواده‌هایشان زندگی

می‌کنند، ایجاد می‌شود. از سویی این دوری از محیط خانواده می‌تواند به دلایلی چون وابستگی‌های عاطفی بر اوضاع روحی و در نهایت بر عملکرد تحصیلی آن‌ها تأثیرگذار باشد. در مطالعه مظاهری و همکاران (۱۳۸۹)، پیشرفت، موفقیت تحصیلی و سازگاری رفتاری و اجتماعی با محیط دانشگاه، وابسته به کمیت و کیفیت رابطه دانشجویان با خانواده‌اش می‌باشد. از سوی دیگر نتیجه مطالعه حضرتی (۱۳۸۹) مخالف آن است و میزان انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیربومی بر اساس دیدار آن‌ها با خانواده‌هایشان در طول یک ترم تحصیلی معنی‌دار به دست نمی‌آید. در مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۸۲)، دانشجویان بومی از موفقیت تحصیلی بیشتری نسبت به غیربومی‌ها برخوردار هستند. پژوهش زهرا تقریبی و همکاران (۱۳۹۰) نیز که بر روی دانشجویان مامایی انجام گرفته نشان‌دهنده عملکرد بهتر دانشجویان بومی است. در مقابل در مطالعه بختیارپور (۱۳۸۸)، دانشجویان بومی و غیربومی دانشگاه اهواز تفاوت معنی‌داری در معدل ندارند.

یکی دیگر از مسائلی که بر رفاه دانشجویان غیربومی اثرگذار است، حضور دانشجویان غیربومی در خوابگاه‌ها می‌باشد. خوابگاه جایی است که دانشجویان نیازهای اساسی زندگی‌اش را در آن جا بر طرف می‌کند. از میان مطالعات درباره تأثیر زندگی خوابگاهی می‌توان به مطالعه محمدی و همکاران (۲۰۱۰)، اشاره کرد. آن‌ها با روش تحلیل واریانس به تأثیر واسطه‌ای زندگی خوابگاهی و جنسیت بر عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم و مهندسی دانشگاه شیراز می‌پردازند. نتیجه مطالعه آن‌ها نشان‌دهنده آن است که دختران ساکن خوابگاه‌های نزدیک دانشگاه از سایر گروه‌ها شامل دختران و پسرانی که در منزل شخصی سکونت دارند و همچنین پسران خوابگاهی معدل بالاتری کسب می‌کنند. هانترس و برنت^۱ (۱۹۷۰) نیز با بررسی تأثیر محل زندگی دانشجویان نشان می‌دهند که دانشجویانی که در خوابگاه‌های نزدیک به دانشگاه ساکن هستند، معدل بهتری از دانشجویانی که در منزل شخصی سکونت دارند کسب می‌کنند.

۳- داده‌های پژوهش

داده‌هایی که در این مطالعه از آن‌ها استفاده می‌شود مربوط به دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، یک دانشگاه بزرگ دولتی در شهر تهران، است. این اطلاعات از آموزش دانشکده اقتصاد این دانشگاه به‌دست آمده است. لازم به یادآوری است که به دلیل وجود اطلاعات شخصی دانشجویان در هر دو سری از داده‌ها، دانشجویان با شناسه منحصر به فرد

1. Hountras & Brandt

متمایز شده‌اند تا به وسیله نام خود شناسایی نشوند و حریم شخصی آن‌ها حفظ شود. به‌طور کلی داده‌های دریافت شده به دو دسته طبقه‌بندی می‌شوند. سری اول شامل اطلاعات کلی همه دانشجویان مثل جنسیت، نوع سهمیه، وضعیت بومی یا غیر بومی، شهر و استان محل زندگی، وضعیت تأهل و سایر اطلاعات شخصی می‌باشد. سری دوم داده‌ها، اطلاعات مربوط به درس‌ها و نمرات دروس دانشجویان در هر ترم به همراه نوع درس، گروه آموزشی، نام استاد و بقیه اطلاعات مربوط به آن است. نمونه مورد مطالعه شامل تعداد ۲۲۰ نفر از دانشجویان کارشناسی و ۱۹۴ نفر از دانشجوی کارشناسی ارشد رشته اقتصاد است. داده‌های مربوط به دانشجویان کارشناسی از ترم اول سال ۱۳۹۴ تا ترم اول سال ۱۳۹۸ و دانشجویان کارشناسی ارشد از ترم اول سال ۱۳۹۵ تا ترم اول سال ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار می‌گیرد. دلیل استفاده از داده‌های مربوط به این زمان این است که در ترم دوم سال ۱۳۹۸ بیماری کرونا شیوع پیدا کرده و دانشجویان به شهر محل زندگی خود بازگشته‌اند، از این‌رو بررسی متغیر بومی و غیر بومی بودن دانشجویان امکان پذیر نیست. داده‌های مربوط به نمرات دانشجویان از نوع پانل نامتوازن و دارای سه بعد دانشجو، ترم تحصیلی و نمره درس می‌باشد. داده‌های معدل دانشجویان با استفاده از داده‌های نمرات استخراج شده که پانل نامتوازن و دارای سه بعد دانشجو، ترم تحصیلی و معدل است.

۳-۱- متغیرهای جمعیت‌شناختی

همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، در هر دو مقطع تحصیلی سهم دانشجویان مرد از زن بیشتر است. از نظر وضعیت تأهل، به‌طور کلی تعداد بیشتری از دانشجویان مجرد و تعداد کمی از آن‌ها متاهل هستند. همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، در بین دانشجویان مقطع کارشناسی ۴ دانشجو متاهل هستند. از این‌رو امکان در نظر گرفتن تفاوت گروه‌ها در این عامل تنها برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد که تعداد بیشتری از جمعیت کل را شامل می‌شوند، انجام می‌گیرد. همچنین از نظر وضعیت محل زندگی که دانشجویان به دو دسته بومی و غیر بومی تقسیم می‌شوند، سهم دانشجویان بومی از غیر بومی‌ها در هر دو مقطع بیشتر است. سومین متغیر توضیحی اصلی یعنی سهمیه‌ها دسته‌بندی متفاوتی در هر مقطع دارند. در مقطع کارشناسی دانشجویان به سهمیه مناطق و ایثارگران تقسیم می‌شوند. در گروه مناطق، سه منطقه ۱، ۲ و ۳ وجود دارد. ترتیب مناطق از منطقه ۱ به سمت ۳ نشان‌دهنده کمتر شدن امکانات آموزشی برای دانشجویان در شهر محل تحصیل در سه سال آخر دبیرستان است. همچنین دانشجویان معلول نیز در زیرگروه دانشجویان منطقه ۳ گنجانده می‌شوند. البته در داده‌های ما اطلاعات کاملی از تعداد دانشجویان معلول وجود ندارد.

سه‌میه ایثارگران نیز شامل همه انواع سه‌میه‌ها از سه‌میه ۵٪ تا سه‌میه ۷۵٪ می‌باشد. همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده شود بیشترین تعداد دانشجوی مربوط به سه‌میه منطقه ۱ است. بعد از آن سه‌میه ایثارگران، منطقه ۲ و کمترین تعداد مربوط به سه‌میه منطقه ۳ می‌باشد. دانشجویان کارشناسی ارشد از نظر نوع سه‌میه به سه دسته سه‌میه آزاد، سه‌میه ایثارگران و استعدادهای درخشان تقسیم می‌شوند. دانشجویان استعداد درخشان دانشجویانی هستند که به‌طور مستقیم از مقطع قبلی، یعنی کارشناسی به‌واسطه معدل بالاتر وارد مقطع کارشناسی ارشد می‌شوند. در کارشناسی ارشد بیشترین تعداد مختص به دانشجویان سه‌میه آزاد است و پس از آن دانشجویان سه‌میه‌ی استعداد درخشان و ایثارگران قرار می‌گیرند.

جدول ۱. خلاصه آماری متغیرهای جمعیت‌شناختی

دانشجویان کارشناسی		دانشجویان کارشناسی ارشد		متغیرهای اصلی		
میانگین نمرات	تعداد	میانگین نمرات	تعداد			
(۳/۹۰)	۱۵/۲۹	۲۲۰	(۲/۷۵)	۱۶/۷۵	۱۹۴	کل گروه
						جنسیت
(۳/۶۵۷)	۱۵/۵۰	۹۱	(۲/۷۷)	۱۷/۰۷	۷۹	زن
(۴/۰۸۴)	۱۵/۱۴	۱۲۸	(۲/۷۲)	۱۶/۵۴	۱۱۴	مرد
						وضعیت تأهل
(۴/۴۳۸)	۱۳/۸۸	۴	(۲/۷۵)	۱۶/۳۸	۲۲	متاهل
(۳/۸۹۲)	۱۵/۳۲	۲۱۶	(۲/۷۵)	۱۶/۸۰	۱۷۱	مجرد
						وضعیت محل زندگی
(۳/۷۹۲)	۱۵/۴۴	۱۲۱	(۲/۸۰)	۱۶/۸۶	۱۱۵	بومی
(۴/۰۷۲)	۱۵/۰۶	۹۸	(۲/۶۸)	۱۶/۶۰	۷۸	غیر بومی
						سه‌میه‌های تحصیلی
-	-	-	(۲/۶۱)	۱۶/۸۳	۱۵۵	سه‌میه آزاد
(۳/۹۷۸)	۱۵/۵۰	۸۳	-	-	-	سه‌میه منطقه ۱
(۳/۵۱۲)	۱۵/۷۶	۵۳	-	-	-	سه‌میه منطقه ۲
(۴/۲۷۴)	۱۴/۴۵	۲۸	-	-	-	سه‌میه منطقه ۳
(۳/۸۴۷)	۱۴/۹۶	۵۵	(۳/۴۸)	۱۵/۱۵	۱۵	سه‌میه ایثارگران
-	-	-	(۲/۵۱)	۱۷/۶۱	۲۳	سه‌میه استعداد درخشان

توجه: اعداد داخل پرانتز خطای معیار نمرات است.

۳-۲- متغیرهای تحصیلی

در جدول (۲) عوامل دیگر تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی دانشجویان مشاهده می‌شود. اولین عامل، گروه‌های آموزشی می‌باشد. کنترل گروه آموزشی از این رو ضروری است که دانشجویان در هر یک از این گروه‌ها چارت درسی خاصی دارند که لازم است آن‌ها را بگذرانند. در دوره کارشناسی تمام دانشجویان گرایش اقتصاد نظری هستند، از این رو کنترل این عامل برای این مقطع امکان پذیر نیست، اما دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در سه گروه آموزشی نظری، کاربردی و اسلامی-اجتماعی-نهادی گنجانده می‌شوند.

دوره تحصیلی عامل دیگری است که احتمال می‌رود تأثیرگذار باشد. تفکیک دوره‌ها به روزانه و شبانه تنها مربوط به مقطع کارشناسی ارشد است و تمام دانشجویان کارشناسی مورد بررسی ما در دوره‌ی روزانه تحصیل می‌کنند. کنترل متغیر دوره‌ی تحصیلی در کنار عوامل اصلی از این جهت اهمیت دارد که دانشجویان شبانه برخلاف دانشجویان روزانه موظف به پرداخت شهریه هستند و همچنین مثل دانشجویان روزانه امکانات رفاهی همچون خوابگاه به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. در ضمن دانشجویان شبانه به‌طور معمول رتبه‌های پایین‌تری کسب می‌کنند.

نوع دروس نیز عامل دیگری است که البته انواع آن در هر یک از مقاطع تفاوت دارد. نوع دروس در مقطع کارشناسی به‌صورت اصلی، اختیاری، عمومی و پیش‌دانشگاهی است. دروس پیش‌دانشگاهی، دروسی هستند که دانشجویان لازم است آن‌ها را به‌صورت پیش‌نیاز زمانی که وارد رشته اقتصاد می‌شوند، بگذرانند. تعداد دروس اصلی در این مقطع بیشتر از بقیه انواع است و بعد از آن دروس عمومی، تخصصی، اختیاری و پیش‌دانشگاهی به ترتیب تعداد بیشتری را به خود اختصاص می‌دهند. یادگیری هر یک از انواع دروس براساس اینکه در کدام گروه قرار بگیرند می‌تواند بر اساس مفاهیم سخت‌تر یا آسان‌تر باشد. از سویی اهمیت کسب نمره بالاتر و در نتیجه تلاش بیشتر در هر یک از انواع مختلف دروس برای دانشجویان متفاوت است که در مجموع می‌تواند بر عملکرد تحصیلی دانشجو تأثیرگذار باشد. در دوره کارشناسی ارشد انواع دروس به چهار دسته اصلی، اختیاری، جبرانی و تخصصی تقسیم می‌شود.

سن و استاد درس دو متغیر دیگری هستند که لازم است مورد کنترل قرار بگیرند. هر یک از اساتید شیوه خاص خود را برای بیان و ارائه مطالب در کلاس دارند و در انتخاب منابع، نوع ارزیابی و میزان اهمیت به دانشجو متفاوت عمل می‌کنند و این موضوع می‌تواند بر نتیجه نهایی‌ای که دانشجو دریافت می‌کند تأثیرگذار باشد. از سوی دیگر سن نیز عاملی است که می‌تواند میزان یادگیری دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد و در سنین بالاتر انگیزه یادگیری دانشجویان کاهش پیدا کند و یا آنکه با بالاتر رفتن سن آگاهی آن‌ها بالاتر برود و تلاش بیشتری انجام دهند؛ بنابراین پرداختن به این عامل ضروری است.

اطلاعات مربوط به تعداد دانشجویانی که در کدام ترم تحصیلی ثبت نام کرده‌اند تحت عنوان ترم ورود و نیز ترم تحصیلی‌ای که نمره درس و یا معدل در آن ثبت شده است نیز موجود می‌باشد. ترم ورود دانشجو به این معنی است که دانشجو ورودی چه ترمی می‌باشد و در چه سالی وارد آن مقطع تحصیلی شده است. همان‌طور که می‌دانیم دانشجویان هر ورودی دروس مشترکی را با هم می‌گذرانند و با هم رقابت بیشتری دارند و از سویی خروجی یک آزمون کنکور هستند. این موضوع از این جهت اهمیت دارد که هر ساله قوانین مربوط به سهمیه‌ها و یا پذیرش کنکور با یکدیگر تفاوت دارند. از این جهت لازم است ترم ورود دانشجویان کنترل شود. ترم تحصیلی به معنی آن است که معدل یا نمره به دست آمده از دانشجو در کدام ترم تحصیلی کسب شده است. هر ترم تحصیلی نشان‌دهنده‌ی بازه‌ی زمانی خاصی است که ترم‌های فرد و زوج را در خود جای می‌دهد. در هر ترم تحصیلی به‌طور خاص اتفاقاتی مثل تعطیلی‌ها، لغو شدن جلساتی از کلاس توسط اساتید و یا دانشجویان رخ می‌دهد. عوامل ذکر شده سایر متغیرهایی هستند که انتظار می‌رود در کنار متغیرهای اصلی نقش تأثیرگذاری داشته باشند. از این رو برای بالاتر بردن دقت مطالعه آن‌ها را لحاظ می‌کنیم.

جدول ۲. خلاصه آماری سایر متغیرهای تحصیلی

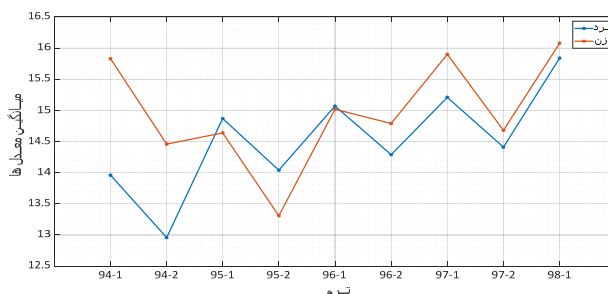
دانشجویان کارشناسی		دانشجویان کارشناسی ارشد			
میانگین نمرات	تعداد	میانگین نمرات	تعداد		
گروه‌های آموزشی					
-	-	۲۲۰	(۲/۷۲)	۱۷/۰۸	۹۲
-	-	-	(۲/۴۲)	۱۷/۱۴	۴۴
-	-	-	(۲/۸۹)	۱۶/۰۲	۵۷
دوره تحصیلی					
-	-	-	(۲/۷۸)	۱۶/۴۵	۷۹
-	-	۲۲۰	(۲/۷۲)	۱۶/۹۰	۱۱۴
انواع دروس					
(۳/۳۳۳)	۱۶/۷۴	۱۱۸۰	-	-	-
(۳/۸۹۹)	۱۶/۶۹	۵۰	-	-	-
(۳/۶۳۵)	۱۵/۴۲	۲۷۸	(۲/۶۰)	۱۷/۰۳	۵۳۹
(۳/۹۹۷)	۱۴/۷۹	۲۷۲۵	(۲/۷۶)	۱۶/۶۷	۱۰۵۴
-	-	-	(۳/۰۸)	۱۶/۶۶	۱۸۶
(۳/۸۳۹)	۱۴/۱۴	۳۷۱	(۲/۱۶)	۱۶/۲۷	۲۰۶

توجه: اعداد داخل پرانتز خطای معیار نمرات است.

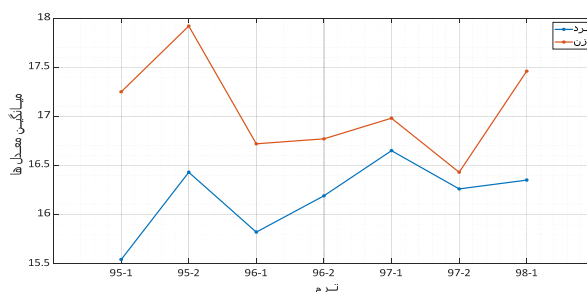
۳-۳- میانگین معدل دانشجویان به تفکیک عوامل جمعیت‌شناختی اصلی

برای آنکه دید بهتری از روند نمرات دروس دانشجویان برای سه عامل جنسیت، سهمیه و وضعیت محل زندگی حاصل شود، میانگین معدل همه آن‌ها در هر ترم تحصیلی محاسبه می‌شود. در این نمودارها وضعیت دانشجویان دو مقطع به صورت جداگانه آورده می‌شود. در هر مورد ابتدا به دانشجویان کارشناسی و سپس به کارشناسی ارشد و در بخش بعدی به بررسی معنی دار بودن یا نبودن گروه‌ها در هر عامل با آزمون تحلیل واریانس پرداخته می‌شود. اگر به روند میانگین نمرات دانشجویان کارشناسی در نمودار (الف-۱) دقت شود، در تفکیک دانشجویان به جنسیت زن و مرد متوجه می‌شویم که از ترم ۲-۹۶ به بعد روندی دیده می‌شود که دانشجویان زن میانگین معدل بالاتری از دانشجویان مرد دارند، اما قبل از آن در ترم‌های ۱-۹۵ تا ۱-۹۶، دانشجویان مرد معدل بالاتری دارند.

الف. مقطع کارشناسی

ب. مقطع کارشناسی ارشد

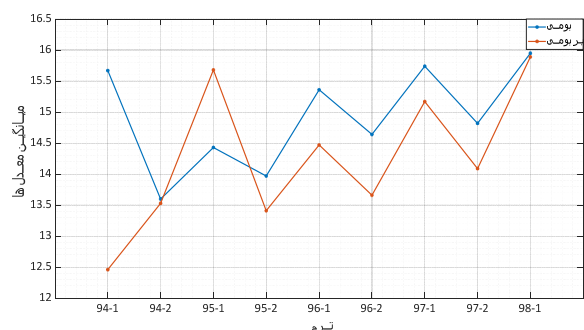
نمودار ۱. روند میانگین معدل با تفکیک عامل جنسیت

منبع: یافته‌های پژوهش

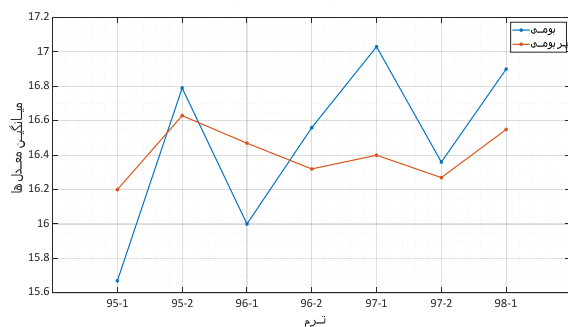
حال با توجه به نمودار (ب-۱) که همین مؤلفه را برای مقطع کارشناسی ارشد نشان می‌دهد متوجه خواهیم شد که این روند به‌طور معنی‌داری میانگین معدل زنان را در تمام ترم‌های تحصیلی بالاتر از مردان نشان می‌دهد.

در نمودار (۲) داده‌های میانگین معدل دانشجویان دو مقطع به تفکیک وضعیت محل زندگی از نظر بومی و یا غیر بومی بودن مشاهده می‌شود. روشن است که در مقطع کارشناسی همه ترم‌ها به‌جز ترم (۲-۹۵)، دانشجویان بومی از غیربومی‌ها معدل بالاتری کسب می‌کنند نمودار (الف-۲). بررسی این عامل برای دانشجویان کارشناسی‌ارشد نیز به‌طور کلی به نفع دانشجویان بومی است، اما استثنائاتی دیده می‌شود. همان‌طور که در نمودار (ب-۲) مشاهده می‌شود در دو ترم (۱-۹۵) و (۱-۹۶) دانشجویان غیربومی میانگین معدل بالاتری کسب می‌کنند.

الف. مقطع کارشناسی

ب. مقطع کارشناسی ارشد

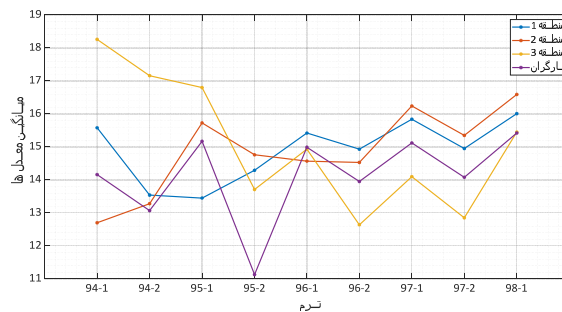

نمودار ۲. روند میانگین معدل به تفکیک عامل محل زندگی

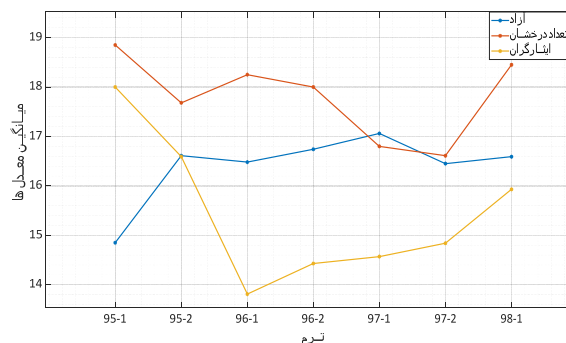
منبع: یافته‌های پژوهش

در آخر، آخرین عامل موردنظر، یعنی سهمیه‌های تحصیلی بررسی می‌شود. همان‌طور که در نمودار (الف-۳) مشاهده می‌شود، در مقطع کارشناسی از ترم (۹۷-۱) تا ترم (۹۸-۱)، به ترتیب معدل بالاتر متعلق به دانشجویان سهمیه منطقه دو، یک، سهمیه ایثارگران و منطقه سه است؛ اما در ترم‌های قبل از (۹۶-۱) روند مشخصی از رفتار این گروه دیده نمی‌شود.

الف. مقطع کارشناسی

ب. مقطع کارشناسی ارشد

نمودار ۳. روند میانگین معدل به تفکیک عامل سهمیه

منبع: یافته‌های پژوهش

در دانشجویان کارشناسی ارشد، قسمت ب از نمودار (۳)، عامل سهمیه‌ها نشان‌دهنده آن است که در بیشتر ترم‌های تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان دارای میانگین معدل بالاتری از دانشجویان سهمیه آزاد هستند و پس از آن‌ها دانشجویان سهمیه ایثارگران قرار می‌گیرند.

اگرچه در ترم‌های اول و دوم سال ۱۳۹۵ به ترتیب دانشجویان سهمیه‌ای از دانشجویان سهمیه آزاد بالاتر و برابر با آنها هستند و در ترم اول سال ۱۳۹۷ دانشجویان سهمیه آزاد از استعداد درخشان بالاتر هستند؛ اما به‌جز این دو استثنا، به‌طور کلی دانشجویان سهمیه ایثارگران در رقابت با دو گروه دیگر دارای میانگین معدل پایین‌تری هستند.

موضوع دیگری که در بررسی عوامل به تفکیک برای هر مقطع به چشم می‌خورد روند دندانه‌ای است که به‌طور کلی نشان‌دهنده بالاتر بودن میانگین معدل دانشجویان در ترم‌های تحصیلی فرد نسبت به ترم‌های زوج است و این موضوع اهمیت کنترل تفاوت ترم‌های تحصیلی را نشان می‌دهد.

۴- تصریح مدل کاربردی و نتایج

هدف مطالعه حاضر این است که در ابتدا تابع تولید آموزش مناسبی تصریح می‌شود و از این طریق تأثیر سه عامل جنسیت، سهمیه و محل زندگی دانشجویان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان مورد بررسی قرار می‌گیرد. تابع تولید آموزش کاربرد مفهوم اقتصادی تابع تولید در حوزه آموزش است. در حقیقت این تابع رابطه بین نهاده‌ها و ستانده‌های آموزش را نشان می‌دهد. در تابع تولید آموزشی که در این مطالعه تعریف می‌شود، علاوه بر نهاده‌های آموزشی، نهاده‌ها یا عوامل مؤثر و بروزنمایی همانند جنسیت، وضعیت محل زندگی و سهمیه تحصیلی را به‌عنوان نهاده در نظر گرفته می‌شود. آن چه از این تابع تولید خارج و ستانده می‌شود، معیارهایی برای بررسی عملکرد تحصیلی آنها می‌باشد. معیارهایی که در این مدل از آنها استفاده می‌شود، نمرات تمام دروس دانشجویان، معدل دانشجویان برای هر ترم تحصیلی و همچنین نسبت درصد واحدهای مردودی به واحدهای اخذ شده در هر ترم است. برای هر معیار ابتدا تأثیر عوامل برای دانشجویان مقطع کارشناسی بررسی شده و سپس به دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد پرداخته می‌شود. در انتها نیز مقایسه‌ای از تأثیر عوامل موردنظر بر روی دانشجویان این دو مقطع در بخش نتایج ارائه می‌شود. روشی که برای تخمین تمام مدل‌ها به‌کار می‌رود، مدل حداقل مربعات تجمعی می‌باشد. مدل حداقل مربعات تجمعی، یک مدل حداقل مربعات معمولی از داده‌های مقطعی، پانل و یا کلاسه مستقل است که مشاهدات آن در طول زمان و مقاطع تجمیع شده باشد. با توجه به اینکه متغیرهای توضیحی در این مطالعه، اسمی و نسبت به زمان و فرم کلی پانلی ثابت هستند، استفاده از مدل حداقل مربعات تجمعی^۱ استفاده می‌شود.

1. Pooled Ordinary Least Square

مدل رگرسیون کلی ما طبق رابطه زیر تصریح می‌شود:

$$y_{it} = \alpha + \gamma_1 \text{Gender}_i + \gamma_2 \text{ResidenceStatus}_i + \gamma_3 \text{Credit}_i + X'_{it} \theta + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

که در آن y_{it} متغیر پاسخ یا وابسته است که در این مطالعه یکی از متغیرهای لگاریتم طبیعی نمره، لگاریتم طبیعی معدل یا نسبت تعداد واحدهای مردودی به اخذ شده در هر نیمسال t برای دانشجوی i می‌باشد. متغیرهای موهومی Gender ، ResidenceStatus و Credit به ترتیب نماینده جنسیت (مرد=۱)، محل زندگی (غیربومی=۱) و برداری از انواع سهمیه‌های تحصیلی است. در کنار این متغیرهای مورد علاقه، متغیرهای توضیحی X_{it} به منظور کنترل تأثیر عوامل دیگر و برای استخراج نتایج دقیق‌تر وارد مدل می‌شوند. ε_{it} جزء اخلاص مدل می‌باشد.

۴-۱- نمرات

جدول (۳)، نتایج مدل (۱) وقتی متغیر وابسته ما لگاریتم طبیعی نمرات است را برای مقطع کارشناسی نمایش می‌دهد. در ستون‌های اول تا سوم این جدول هر یک از متغیرهای مدنظر به صورت جداگانه و بدون حضور متغیرهای کنترلی وارد شده است و در ستون چهارم تمام متغیرها با هم وارد مدل شده‌اند. لازم به ذکر است که گزارش‌ها از تخمین رگرسیون‌ها در درون متن به صورت درصدی وارد شده‌اند و علت تفاوت کمی که بین آن‌ها و اعداد جداول وجود دارد به همین دلیل است.

همان‌طور که در ستون اول جدول (۳) مشاهده می‌شود، وجود ضریب جنسیت به تنهایی در مدل بیانگر آن است که دانشجویان مرد ۴/۶۵٪ معدل کمتری از زنان دانشجو کسب می‌کنند. به همین شکل، ستون دوم جدول (۳) نشان می‌دهد که دانشجویان کارشناسی با وضعیت بومی ۴/۲۱٪ معدل بهتری از دانشجویان غیر بومی کسب می‌کنند. ضریب تأثیر سهمیه‌ها به تنهایی در ستون سوم جدول (۳) نشان می‌دهد که دانشجویان سهمیه‌ی ایثارگران ۵/۵۲٪ نمره کمتری از دانشجویان سهمیه منطقه دو دارند. دانشجویان منطقه ۱ و ۳ نیز هر یک به ترتیب ۳/۲۶٪ و ۱۲/۳۰٪ نمره کمتری از دانشجویان منطقه‌ی دو کسب می‌کنند. دانشجویان منطقه سه جزو دانشجویانی هستند که سه سال آخر تحصیل خود در دبیرستان را در مناطق کم برخوردارتر از نظر امکانات آموزشی گذرانده‌اند و بنابراین این نتیجه ممکن است به این دلیل باشد که پایه علمی ضعیف‌تری دارند. همچنین دانشجویانی که معلولیت دارند نیز در این سهمیه گنجانده می‌شوند، بنابراین ممکن است نتوانند در شرایط یکسان به خوبی با سایر دانشجویان رقابت کنند. عوامل بسیاری بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار هستند؛ در صورتی که عواملی تأثیرگذار باشند و وارد مدل نشوند، سبب برآورد رو به بالای متغیرهایی که در مدل حضور دارند، می‌شود. از این رو متغیرهای کنترل به همراه هر سه متغیر موردنظر ما در ستون چهارم جدول (۳)

وارد مدل می‌شود. قابل توجه است که به تمامی متغیرهایی که ممکن است اثر گذار باشند، دسترسی وجود ندارد و در مطالعاتی از این گونه این عدم دسترسی به تمام متغیرهای تأثیرگذار به‌عنوان محدودیت تحقیق پذیرفته می‌شود.

در ستون چهارم مشاهده شود که ضریب جنسیت نسبت به نتایج ستون اول افزایش می‌یابد و به ۴/۹۷٪ می‌رسد که دلیل آن ورود تمام متغیرهای کنترل و اضافه شدن به اثر خالص عامل جنسیت است. دانشجویان بومی ۷/۲۸٪ نمره بالاتری از دانشجویان غیر بومی دارند. در عامل سهمیه‌ها دانشجویان سهمیه منطقه سه ۱۵/۵۶٪ نمره یعنی حدود ۲ نمره، نمره کمتری از منطقه سه کسب می‌کنند، که نسبت به دانشجویان سهمیه ایثارگران و منطقه دو که هر دو حدود ۷٪ نمره کمتری از منطقه دو کسب می‌کنند بیشتر است. نتیجه‌ی به‌دست آمده از مدل نهایی بیانگر آن است که جنسیت، سهمیه و محل زندگی دانشجویان تأثیر معنی‌داری بر نمره آن‌ها دارد.

جدول ۳. نتایج رگرسیون نمرات مقطع کارشناسی

(۴)	(۳)	(۲)	(۱)		
-۰/۰۵۱*** (۰/۰۱۱)			-۰/۰۴۷*** (۰/۰۱۰)	مرد	جنسیت
-۰/۰۷۵*** (۰/۰۱۲)		-۰/۰۴۴*** (۰/۰۱۱)		غیربومی	وضعیت محل زندگی
-۰/۰۷۹*** (۰/۰۱۵)	-۰/۰۵۶*** (۰/۰۱۵)			ایثارگران	سهمیه تحصیلی
-۰/۰۷۹*** (۰/۰۱۸)	-۰/۰۳۳* (۰/۰۱۴)			منطقه ۱	
-۰/۱۶۹*** (۰/۰۱۸)	-۰/۱۳۱*** (۰/۰۱۸)			منطقه ۳	
۰/۰۷۴* (۰/۰۲۹)				اختیاری	نوع درس
۰/۰۷۸* (۰/۰۴۴)				عمومی	
۰/۲۱۶*** (۰/۰۵۸)				پیش‌دانشگاهی	
۰/۰۴۴ (۰/۰۳۵)				تخصصی	
بله	خیر	خیر	خیر		سن
بله	خیر	خیر	خیر		استاد درس
بله	خیر	خیر	خیر		ترم ورود دانشجویان
بله	خیر	خیر	خیر		ترم تحصیلی

علائم ****، **، * و + به ترتیب نشانگر معنی داری ضرایب در سطوح ۹۹/۹٪، ۹۹٪، ۹۵٪، ۹۰٪ و اعداد داخل پرانتز نشانگر خطای استاندارد هستند.

نتایج برآورد نمرات برای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در جدول (۴) نشان داده شده است. وقتی تنها عامل جنسیت را وارد مدل می‌شود، ضریب به دست آمده نشان می‌دهد که مردان ۲/۲۷٪ نمره کمتری از زنان کسب می‌کنند و این ضریب در سطح ۹۰٪ معنی‌دار می‌باشد.

جدول ۴. نتایج رگرسیون نمرات مقطع کارشناسی ارشد

(۴)	(۳)	(۲)	(۱)		
-۰/۰۰۰ (۰/۰۱۳)			-۰/۰۲۳ (۰/۰۱۲)	مرد	جنسیت
-۰/۰۲۱ (۰/۰۱۳)		-۰/۰۱۰ (۰/۰۱۲)		غیربومی	محل زندگی
-۰/۱۱۰*** (۰/۰۲۱)	-۰/۱۳۳*** (۰/۰۲۰)			ایثارگران	سهمیه
-۰/۰۰۴ (۰/۰۲۳)	-۰/۰۳۵ (۰/۰۲۰)			استعداد درخشان	
۰/۰۰۶ (۰/۰۱۹)				اختیاری	نوع درس
-۰/۰۹۲* (۰/۰۳۶)				جبرانی	
-۰/۰۱۲ (۰/۰۳۸)				تخصصی	
-۰/۰۵۵** (۰/۰۱۶)				اسلامی اجتماعی نهادی	گروه آموزشی
-۰/۰۰۹** (۰/۰۱۷)				کاربردی	
۰/۰۰۱ (۰/۰۲۱)				متاهل	وضعیت تأهل
-۰/۰۴۴** (۰/۰۱۳)				شبانہ	دوره تحصیلی
بله	خیر	خیر	خیر		سن
بله	خیر	خیر	خیر		نام استاد
بله	خیر	خیر	خیر		ترم ورود
بله	خیر	خیر	خیر		ترم تحصیلی

علائم ***، **، * و . به ترتیب نشانگر معنی داری ضرایب در سطوح ۹۹/۹٪، ۹۹٪، ۹۵٪، ۹۰٪ اعداد داخل پرانتز نشانگر خطای استاندارد هستند.

محل زندگی دانشجویان کارشناسی ارشد تأثیری بر نمرات آنها ندارد (ستون دوم جدول ۴). در ستون سوم جدول (۴) متغیرهای موهومی سهمیه‌ها مشاهده می‌شود. دانشجویان سهمیه ایثارگران ۱۲/۵۳٪ از دانشجویان سهمیه آزاد نمره کمتری کسب می‌کنند که حدوداً دو نمره است. دانشجویان دارای سهمیه استعداد درخشان ۳/۵٪ نمره بالاتری از دانشجویان سهمیه آزاد کسب می‌کنند. عامل وضعیت محل زندگی در سطح ۹۰٪ معنی‌دار می‌شود و درصد آن به

۱/۵۳٪ افزایش می‌یابد سهمیه ایثارگران نیز معنی‌دار است و درصد کمتر بودن نمره‌ی دانشجویان سهمیه ایثارگران نسبت به سهمیه آزاد با اندکی کاهش به ۱۱/۳۹٪ می‌رسد. عامل جنسیت در مقطع کارشناسی ارشد برخلاف کارشناسی معنی‌دار نیست و دانشجویان مرد و زن تفاوت معنی‌داری ندارند.

۴-۲-۴-۲-۴ معدل

حال در مدل (۱) متغیر توضیحی لگاریتم طبیعی هر فرد در هر نیمسال تحصیلی در نظر گرفته می‌شود. نتایج این مدل برای مقطع کارشناسی در جدول (۵) آمده است. در ستون چهارم جدول (۵) مشاهده می‌شود که جنسیت و وضعیت محل زندگی در معدل دانشجویان کارشناسی تأثیرگذار است و تفاسیر ما با آنچه در معیار نمرات وجود داشته، هم‌خوانی دارد. دانشجویان زن ۵/۲۳٪ معدل بهتری از دانشجویان مرد کسب می‌کنند. دانشجویان بومی نیز ۵/۵۴٪ معدل بالاتری از دانشجویان غیر بومی به‌دست می‌آورند. در مورد سهمیه‌ها نیز دانشجویان منطقه یک، ۶/۲۴٪ منطقه سه ۱۴/۷۳٪ که حدود ۲/۵ نمره و همچنین سهمیه ایثارگران ۸/۱۳٪ معدل کمتری از منطقه دو کسب می‌کنند و هر سه معنی‌دار هستند.

جدول ۵. نتایج رگرسیون معدل دانشجویان کارشناسی

(۴)	(۳)	(۲)	(۱)		
-۰/۰۵۳*** (۰/۰۱۸)			-۰/۰۳۷* (۰/۰۱۸)	جنسیت	مرد
-۰/۰۵۷*** (۰/۰۲۱)		-۰/۰۳۵* (۰/۰۱۸)		محل زندگی	غیربومی
-۰/۰۸۴*** (۰/۰۲۶)	-۰/۰۶۷*** (۰/۰۲۵)			سهمیه تحصیلی	ایثارگران
-۰/۰۶۴* (۰/۰۲۵)	-۰/۰۲۴ (۰/۰۲۳)				منطقه ۱
-۰/۱۵۹*** (۰/۰۲۶)	۰/۱۱۵*** (۰/۰۳۰)				منطقه ۳
بله	خیر	خیر	خیر	سن	
بله	خیر	خیر	خیر	ترم ورود	
بله	خیر	خیر	خیر	ترم تحصیلی	

علامت ***، **، * و . به ترتیب نشانگر معنی‌داری ضرایب در سطوح ۰/۹۹، ۰/۹۹، ۰/۰۵، ۰/۰۱، ۰/۰۰۱ اعداد داخل پرانتز نشانگر خطای استاندارد هستند.

نتایج مربوط به دانشجویان کارشناسی ارشد برای بررسی معیار معدل در جدول (۶) قابل مشاهده است. در ستون آخر تمام متغیرهای کنترل شامل ترم ورود، ترم تحصیلی، سن، گروه آموزشی و وضعیت تأهل کنترل و مشاهده می‌شود که در این حالت ضرایب جنسیت و وضعیت

محل زندگی هیچ کدام معنی دار نیستند. برای سهمیه، دانشجویان ایثارگران همچنان ۱۱٪، یعنی تقریباً دو نمره از دانشجویان سهمیه آزاد معدل کمتری کسب می‌کنند و مشاهده می‌شود که درصد بالاتر بودن معدل دانشجویان سهمیه استعداد درخشان به ۱/۵۴٪ کاهش می‌یابد و معنی دار نیست. نتایج به دست آمده از این معیار تنها در یک عامل و آن هم وضعیت محل زندگی در معنی دار بودن تفاوت دارد. در سایر موارد معیار معدل و نمرات هر دو نشان از این دارند که در مقطع کارشناسی ارشد جنسیت تأثیر معنی داری بر عملکرد تحصیلی دانشجویان ندارد. همچنین دانشجویان سهمیه‌ای عملکرد ضعیف‌تری از دانشجویان سهمیه آزاد دارند.

جدول ۶. نتایج رگرسیون معدل مقطع کارشناسی ارشد

(۴)	(۳)	(۲)	(۱)		
-۰/۰۱۵ (۰/۰۱۷)			-۰/۰۳۰ [*] (۰/۰۱۶)	مرد	جنسیت
-۰/۰۰۹ (۰/۰۱۶)		-۰/۰۰۹ (۰/۰۱۶)		غیریومی	وضعیت محل زندگی
-۰/۱۲۲*** (۰/۰۲۸)	-۰/۱۲۱*** (۰/۰۲۶)			ایثارگران	سهمیه تحصیلی
۰/۰۱۵ (۰/۰۲۹)	۰/۰۴۸ [*] (۰/۰۲۶)			استعداد درخشان	
-۰/۰۴۹*** (۰/۰۱۹)				اسلامی، اجتماعی، نهادی	گروه آموزشی
-۰/۰۰۰ (۰/۰۲۰)				کاربردی	
-۰/۰۰۲ (۰/۰۲۵)				متاهل	وضعیت تأهل
-۰/۰۲۰ (۰/۰۱۷)				شبهانه	دوره تحصیلی
بله	خیر	خیر	خیر		سن
بله	خیر	خیر	خیر		ترم ورود
بله	خیر	خیر	خیر		ترم تحصیلی

علائم **، * و ^{*} به ترتیب نشانگر معنی داری ضرایب در سطوح ۹۹/۹٪، ۹۵٪، ۹۰٪ اعداد داخل پرانتز نشانگر خطای استاندارد هستند.

۴-۳- نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده مقطع کارشناسی

در نهایت به آخرین معیار، یعنی نسبت درصد واحدهای مردودی به واحدهای اخذ شده پرداخته می‌شود. این معیار تنها برای مقطع کارشناسی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، زیرا تعداد واحدهای

مردودی دانشجویان کارشناسی ارشد بسیار محدود می‌باشد. نسبت درصد واحدهای مردودی به واحدهای اخذ شده به‌عنوان متغیر وابسته در مدل قرار می‌گیرد. نتایج حاصل از این مدل در جدول (۷) قابل مشاهده است. در سطح ۹۵٪ دانشجویان مرد ۳/۷۱ واحد نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده‌ی بیشتری از دانشجویان دختر دارند. این نتیجه همسو با نتایج به دست آمده از دو معیاری است که پیش از این بررسی شده است. دانشجویان غیربومی نیز ۴/۲۵ واحد درصد واحدهای مردودی به اخذ شده‌ی بیشتری دارند. در سهمیه‌ها دانشجویان سهمیه منطقه یک ۴/۵۴ واحد و دانشجویان سهمیه منطقه سه ۸/۸۹ واحد درصد واحدهای مردودی به اخذ شده‌ی بیشتری دارند. همچنین دانشجویان سهمیه ایثارگران نیز ۷/۵۷ واحد درصد واحدهای مردودی به اخذ شده‌ی بیشتری دارند. مشاهده می‌شود که نتایج به دست آمده از این معیار نیز تأیید می‌کند که در میان دانشجویان کارشناسی، جنسیت تأثیر معنی‌داری دارد و همچنان عملکرد دانشجویان زن بهتر است. عامل وضعیت محل زندگی نیز نشان از این دارد که عملکرد تحصیلی دانشجویان بومی از غیر بومی بهتر می‌باشد و در میان دانشجویان به تفکیک سهمیه‌ها دانشجویان سهمیه منطقه دو از سایر دانشجویان عملکرد تحصیلی بهتری دارند.

جدول ۷. نتایج رگرسیون نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده مقطع کارشناسی

مدل (۱)		
۳/۷۱۲** (۱/۳۸۷)	مرد	جنسیت
۴/۲۵۴** (۱/۵۴)	غیربومی	وضعیت محل زندگی
۷/۵۷۶*** (۱/۹۱۸)	ایثارگران	سهمیه
۴/۵۴۵* (۱/۹۰۰)	منطقه ۱	
۸/۸۹۱*** (۲/۲۷۰)	منطقه ۳	
بله		سن
بله		ترم ورود
بله		ترم تحصیلی

علائم **، * و * به ترتیب نشانگر معنی داری ضرایب در سطوح ۹۹/۹٪، ۹۵٪، ۹۰٪ اعداد داخل پرانتز نشانگر خطای استاندارد هستند.

۵- جمع بندی و نتیجه گیری

موضوع بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان در ایران چندان مورد توجه نبوده است و تاکنون تعداد کمی پژوهش در این حوزه انجام شده است. امیدواریم این مطالعه قدمی رو به جلو برای توجه بیشتر به این حوزه باشد. در تحلیلی که به صورت جداگانه بر روی دانشجویان دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد اقتصاد دانشگاه تهران انجام گرفته از سه معیار نمرات، معدل و نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده دانشجویان استفاده شده است.

نتایج برای دانشجویان کارشناسی حاکی از آن است که دانشجویان مرد به صورت معنی داری معدل و نمره کمتری از دانشجویان زن دارند. همچنین نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده در آن‌ها به صورت معنی داری بیشتر بوده، حال آنکه در دانشجویان مقطع ارشد تفاوتی بین این دو گروه وجود نداشته است.

آنچه از داده‌ها به دست آمده حاکی از آن است؛ که حدود ۷۸٪ دانشجویان استعداد درخشان از میان گروه دانشجویان زن بوده‌اند؛ بنابراین ممکن است در مقطع کارشناسی دانشجویان زن تلاش مضاعفی برای دستیابی به معدل بالاتر و ورود مستقیم به مقطع ارشد انجام داده باشند و زمانی که وارد مقطع ارشد شده‌اند از تلاش خود کاسته باشند و در پی آن به نتیجه تقریباً برابری در نمره و معدل با دانشجویان مرد رسیده‌اند. همچنین ممکن است انجام فعالیت‌های غیر درسی و یا کار پاره وقت در دانشجویان مرد کارشناسی سبب شود وقت کمتری را به درس خواندن اختصاص دهند.

در عامل وضعیت محل زندگی، دانشجویان بومی از غیربومی‌ها نمره و معدل بالاتری کسب کرده‌اند و نسبت درصد واحدهای مردودی به اخذ شده در آن‌ها به صورت معنی داری بیشتر است. در مقایسه دو مقطع، در دانشجویان کارشناسی ارشد درصد تفاوت بین دانشجویان بومی و غیربومی بسیار کم بوده و این عامل در معیار معدل معنی دار یافت نشده است. وجود تفاوت معنی دار بین بومی و غیر بومی‌ها در مقطع کارشناسی و بهتر بودن عملکرد تحصیلی دانشجویان بومی می‌تواند به دلیل حضور آن‌ها در کانون خانواده و احساس راحتی بیشتر باشد. از سوی دیگر این امکان وجود دارد که دانشجویان غیربومی به‌ویژه در مقطع کارشناسی از نظر وضعیت خوابگاهی در شرایط مساعدی نباشند. همان‌طور که عنوان شده پذیرش دانشجویان در مقطع کارشناسی اقتصاد به صورت قطبی‌گزینی است که نوعی بومی‌گزینی محسوب می‌شود. با آنکه نتایج یافته‌های ما حاکی از برتری دانشجویان بومی است، اما سیاست بومی‌گزینی نمی‌تواند به‌عنوان راه حل پیشنهاد شود، چرا که تمرکز دانشگاه‌های برتر و پذیرش بومی دانشجویان می‌تواند به بی‌عدالتی در حوزه آموزش دامن بزند. به جای آن پیشنهاد ما این است که شرایط رفاهی بهتری برای دانشجویان فراهم شده و اجتماع‌های دانشجویی با کیفیت بهتر برقرار شود تا

دوری از خانواده برای دانشجوی غیربومی شرایط بحرانی و تأثیرگذاری را برای عملکرد تحصیلی آن‌ها به همراه نیاورد. پیشنهاد دیگر آن است که بستر تحصیل به صورت مجازی و یا ترکیبی برقرار باشد تا تمام گروه دانشجویان در نقاط مختلف کشور از شرایط تحصیل در دانشگاه‌های برتر همچون دانشگاه تهران برخوردار شوند، بدون آنکه تأثیری از وضعیت محل زندگی خود بپذیرند. از سوی دیگر در مقایسه‌ی دو مقطع، در مقطع کارشناسی‌ارشد تأثیر معنی‌داری برای عامل بومی و غیربومی بودن دانشجویان بر عملکرد تحصیلی یافت نشده است. احتمال می‌رود دلیل آن سازگاری تدریجی دانشجویان کارشناسی ارشد با محل زندگی در طول سال‌هایی که در مقطع پیشین تحصیل می‌کردند و نیز با تجربه‌تر بودن آن‌ها نسبت به دانشجویان کارشناسی باشد. در این مطالعه محدودیت داده برای بررسی وضعیت خوابگاهی بودن دانشجویان وجود داشته است. از این رو پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی برای بررسی دقیق‌تر، به موضوع خوابگاه‌ها نیز پرداخته شود. این امر از این جهت اهمیت دارد که دانشجویان مرد کارشناسی در خوابگاه‌های سطح شهر سکونت دارند، درحالی‌که دانشجویان مرد کارشناسی ارشد در خوابگاه‌های کوی دانشگاه ساکن می‌شوند که از نظر امکانات رفاهی شرایط بهتری دارد؛ اما این موضوع برای دانشجویان دختر متفاوت است، چرا که در هر دو مقطع دانشجویان زن در خوابگاه‌های کوی دانشگاه مستقر می‌شوند و شرایط مشابهی دارند.

در عامل سهمیه‌ها که دانشجویان کارشناسی به دو دسته‌ی سهمیه‌ی مناطق و سهمیه‌ی ایثارگران تقسیم می‌شوند، دانشجویان منطقه‌ی دو به صورت معنی‌داری از دانشجویان منطقه‌ی یک و سه و همچنین ایثارگران نمره و معدل بالاتری کسب می‌کنند. در میان تفکیک‌های ذکر شده برای این عامل عملکرد دانشجویان منطقه‌ی سه ضعیف‌تر از سایرین است. در مقطع بعدی، دانشجویان کارشناسی ارشد که دارای سهمیه‌ی ایثارگران هستند به صورت معنی‌داری از دانشجویان سهمیه آزاد نمره و معدل پایین‌تری دارند. دانشجویان سهمیه‌ی استعداد درخشان نیز در هیچ یک از معیارهای معدل و نمره تفاوت معنی‌داری از دانشجویان سهمیه آزاد نشان نداده‌اند.

منابع

۱. بختیارپور، سعید (۱۳۸۸). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های اهواز براساس بهره هوشی، سوابق تحصیلی و متغیرهای جمعیت شناختی. یافته‌های نو در روانشناسی، ۹۴-۸۲.
۲. تقریبی، زهرا، فخاریان، اسماعیل، میرحسینی، فخرالسادات، رسولی‌نژاد، سید اصغر، اکبری،

- حسین و عاملی، حسین (۱۳۸۹). بررسی برخی عوامل همراه در عملکرد تحصیلی دانش‌آموختگان رشته مامایی دانشگاه علوم پزشکی کاشان. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۳(۱)، ۳۴-۴۰.
۳. حجازی، یوسف، ایروانی، هوشنگ و منصورفر، کریم (۱۳۸۲). بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران و نقش ضوابط گزینش در موفقیت آن‌ها. علوم کشاورزی/ایران، ۳۴(۳)، ۵۵۹-۵۶۹.
۴. حضرتی، اکرم (۱۳۸۹). بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان بومی و غیربومی دانشگاه سهند. اولین همایش کشوری دانشجویی عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه سهند، تبریز.
۵. درتاج، فریبرز و موسی‌پور، نعمت‌الله (۱۳۸۴). ارزشیابی عملکرد تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ای آزاد رشته علوم انسانی (مطالعه موردی: پنج دانشگاه دولتی ایران). پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۳۷ و ۳۸، ۱۰۵-۸۰.
۶. لواسانی، مسعود غلامعلی و درانی، کمال (۱۳۸۳). رابطه ویژگی‌های فردی و خانوادگی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران. روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۴(۲)، ۲۱-۱.
۷. فلاح‌زاده، محمد حسین و رضایی، ریتا (۱۳۸۴). بررسی همبستگی برخی از فاکتورهای پیش‌دانشگاهی با عملکرد تحصیلی و موفقیت دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز. علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۲(۴)، ۲۱۰-۲۰۵.
۸. مظاهری، محمد علی، سادات، منصور و حیدری، محمد (۱۳۸۹). بررسی رفتارهای ارتباطی - نظارتی والدین دانشجویان بومی و غیربومی و تأثیر آن بر وضعیت تحصیلی - اجتماعی آن‌ها. روانشناسی، ۵۵(۳)، ۲۴۵-۲۲۶.
۹. مصوبه ۲۱۳ جلسه مورخ ۱۱-۰۲-۱۳۶۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی - تصویب کلیات طرح پیشنهادی سازمان سنجش آموزش کشور در مورد گزینش بومی
۱۰. آیین نامه اجرایی ماده (۷۰) قانون جامع خدمت رسانی به ایثارگران (۱۴۰۰)
11. Anderietti, V. (2014). Does Lecture Attendance Affect Academic performance? Panel Data Evidence for Introductory Macroeconomics. *International Review of Economics education*, 15, 1-6.
12. Anderietti, V., & Velasco, C. (2015). Lecture Attendance, Study Time, and Academic Performance: A Panel Data Study. *Journal of Economic Education*, 46 (3), 59-239.
13. Bakhtiar Pour, S. (1388) prediction of Students' Performance based on

- IQ, Educational Records and Demographic Variables. New discoveries in Psychology (Social Psychology), 7(2), 82-94. (in persian).
14. Borg, M.O.M., & Stranahan, H. (2002). The Effect of Gender and Race on Student Performance in Principles of Economics: The Importance of Personality Type. *Applied Economics*, 34 (5), 589-98.
  15. Demirkan, H., & Demirbaş, O. (2010). The Effect of Learning Style and Gender on Academic Performance of Interior Architecture Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 1390-1394.
  16. Dortaj, F., Mousa Pour, N. (1384). Evaluation of the Academic Performance of Credit and not-Credit Students in Humanities Field (Evidence from 5 public University in Iran). *Journal of research and planning in higher education*, 37, 78, 80-105. (in persian).
  17. Esmaeilpour-Bandboni, M., Naderi Shad, Sh., Kobrai, F., & Gholami-Chaboki, B. (2017). Students' Viewpoints about Academic Failure and Some Related Factors in Guilan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*, 9(3), 72-65.
  18. Executive Regulations of Article (70) of the Comprehensive Law on Serving Veterans (1400). (in persian).
  19. Falah Zadeh, M., & Rezaei, R. (1384). Investigating the correlation between some pre-University Factor, educational performance and success in medical students of Shiraz University. *Journal of Social and human sciences of University of Shiraz*, 22(4), 205-210. (in persian).
  20. Feingold, A., & Mazzella, R. (1998). Gender Differences in Body Image Are Increasing. *Psychological Science*, 9(3), 190-95.
  21. Hanushek, E.A. (2020). Education Production Functions. *The Economics of Education: A Comprehensive Overview*, 161-70.
  22. Hejazi, Y., Irvani, H., & Mansoorfar, K. (2003). An Evaluation of the Study Status of University of Tehran's Agricultural Students along with an Assessment of the Role of Admission Requirements on Their Overall Curricular Success. *Journal of agricultural Science*, 34(3), 559-569. (in persian).
  23. Hountras, P., & Brendt, R. (1970). Relation of Student Residence to Academic Performance in College. *Journal of Educational Research*, 63 (8), 351-54.
  24. Ivo, A., & Rowaan, W. (2014). First-Year Study Success in Economics and Econometrics: The Role of Gender, Motivation, and Math Skills. *Journal of Economic Education*, 45 (1), 25-35.
  25. Johnson, M., Robson.n.d, D., & Taengnoia, S. (2015). Review of Social Economy A Meta-Analysis of the Gender Gap in Performance in Collegiate Economics Courses, *Review of Social Economy*, 72(4), 436-

- 459.
26. Kocak, O., Goksu, I., & Goktas, Y. (2021). The Factors Affecting Academic Achievement: A Systematic Review of Meta Analyses. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8 (1), 454–84.
  27. Lian, A. (1389). Investigating Native and non-native Students' Progress motivation. The first national-student conference of Social Media effects on Health. (in persian).
  28. Mazaheri, M., Sadat, M., & Heidari, M. (1389). Effects of the Parents' Relational and Supervision Behavior of Native and Non-Native University Students on their Educational Achievement and Social Adjustment. *Journal of Psychology*, 55(3), 226-245. (in persian).
  29. Mazaheri, M., Sadat, M., & Heidari, M. (1389). Effects of the Parents' Relational and Supervision Behavior of Native and Non-Native University Students on their Educational Achievement and Social Adjustment. *Journal of Psychology*, 55(3), 226-245. (in persian).
  30. Mohammadi, M., M.Schwitzer, A., & Nunnery, J. (2010). Examining the Effects of Residence and Gender on College Student Adjustment in Iran: Implications for Psychotherapists. *Journal of College Student Psychotherapy*, 24 (1), 59–72.
  31. Noble, L.C & Welki, A. (2013). Factors That Influence Choice of Major: Why Some Students Never Consider Economics. *International Journal of Social Economics*, 33(8), 547-564.
  32. Norhidayah, A., Jusoff, K., Syukriah, A., Najah, M, & Syafena Andin Salamat, A. (2009). The Factors Influencing Students Performance at Universiti Teknologi MARA Kedah, Malaysia. *Management Science and Engineering*, 3 (4), 81–90.
  33. Oztunc, H., Chi Oo, Z., & Vildan-Serin, Z. (2015). Effects of Female Education on Economic Growth: A Cross Country Empirical Study. *Journal of Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(2), 349-357.
  34. Resolution 213 of the meeting dated 02-11-1369 of the Supreme Council of the Cultural Revolution - approval of the general plan proposed by the Country's Education Assessment Organization Regarding the selection of Natives. (in persian).
  35. Singh, P.S.P., Malik, S., & Singh, P. (2016). Factors Affecting Academic Performance of Students. *IndianJournal of Research*, 5 (4), 176–78.
  36. Tagharrobi, Z., Fakhrian, E., Mirhoseini, F., Rasoulinejad, SA., Akbari & Ameli, H. (2011). Role of Influencing Factors on Academic Performance of Midwifery Alumni at Kashan University of Medical

- Sciences (Kaums). Researches in Medical Education, 3(1), 34-40. (in persian).
37. Williams, ML., Waldauer, Ch., & G. Duggal, V. (1992). Gender Differences in Economic Knowledge: An Extension of the Analysis. Journal of Economic Education, 23(3), 219-31.
  38. World Economic Forum (2021). The Global Gender Gap Report of 2021:1-405.